

Nr 249.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 för anskaffning av vissa uppvärmningsapparater m. m.; given Stockholms slott den 17 april 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 april 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, följande ärenden angående medelsanvisning för försvarsväsendets räkning å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. Med förmälan tillika, att ärendena under punkterna 1, 4, 5, 8 och 9 vore av den natur, att närmare redogörelse för deras innebörd än som av det följande framginge icke borde ske till statsrådsprotokollet

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 1 saml. Nr 249.

samt att ytterligare upplysningar i dessa ärenden borde få lämnas genom de handlingar, som komme att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott, ävensom att ärendena borde upptagas under de särskilda rubriker i riksstaten för innevarande budgetår, till vilka de enligt sin natur vore att hänföra, yttrar departementschefen följande:

EGENTLIGA STATSUTGIFTER.

FJÄRDE HUVUDTITELN.

C. Försvarskrafterna.

Armén.

Sjukvård.

[1.] 14 d. **Anskaffning av vissa uppvärmningsapparater m. m., reservationsanslag.** Sedan chefen för armén i skrivelse den 17 mars 1942 hemställt om viss ändring av sammansättningsplanen för badpluton, innebärande bland annat utbyte av för desinfektion avsedda cyanvåtekammare mot för samma ändamål på visst sätt inredda bussar, har *arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse* i skrivelse den 21 mars 1942 anfört i huvudsak följande:

Vid bifall till chefens för armén berörda framställning bleve det nödvändigt att för uppvärmning av bussarna anskaffa särskilda värmeapparater. Lämpligast för ändamålet vore s. k. Thedecoapparater, modell J, varav till en början erfordrades ett antal av 50 stycken. Apparaterna betingade enligt av-givet anbud ett pris av 1,725 kronor per styck, vartill komme ytterligare kostnader för frakt m. m., varför styrelsen hemställde, att tillhopa 95,000 kronor måtte anvisas för ändamålet.

För att göra badplutonerna lämpade att även ombesörja vissa avgasningsarbeten erfordrades vidare, att plutonernas utrustning kompletterades med viss materiel till en beräknad kostnad av 5,000 kronor.

Under återopande av det anförda har *arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse* — under förutsättning av bifall till chefens för armén förutnämnda framställning — hemställt, att ett belopp av 100,000 kronor måtte för de sålunda angivna ändamålen ställas till styrelsens förfogande.

Chefen för armén har under samma förutsättning förklarat sig tillstyrka styrelsens framställning.

Departements-
chefen.

Kungl. Maj:t har, i överensstämmelse med chefens för armén förslag i ämnet, i kommandoväg utfärdat nya bestämmelser — med tillämpning från och med den 1 april 1942 — i fråga om sammansättningen av badpluton. De av *arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse* föreslagna åtgärderna torde därigenom bliva erforderliga, varför jag för egen del anser mig böra biträda vad styrelsen sålunda föreslagit. Mot kostnadsberäkningarna, som närmare framgå av handlingarna i ärendet, synes anledning till erinran icke föreligga, varför jag får hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anskaffning av vissa uppvärmningsapparater m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 100,000 kronor.

Tygmateriel m. m.

[2.] 40 c. **Anskaffning av maskiner och utrustning för försvarsväsendets verkstadsnämnd underställda fabriker, reservationsanslag.** I skrivelse den 6 februari 1942 har *försvarsväsendets verkstadsnämnd* hemställt, att ett belopp av 1,334,000 kronor måtte ställas till nämndens förfogande för täckning av kostnaderna för vissa maskiner och annan utrustning, som under förra hälften av innevarande budgetår anskaffats för de nämnden underställda fabrikernas räkning.

Vidare har nämnden i skrivelse den 30 december 1941 bland annat äskat ett belopp om 300,000 kronor för om- och tillbyggnader samt löpande anskaffningar vid fabrikerna under senare hälften av innevarande budgetår.

Framställningarna i fråga ingå såsom ett led i strävanden från nämndens sida att bringa omkostnadsberäkningarna vid nämnden underställda fabriker i så nära överensstämmelse som möjligt med den civila industriens, i vilket syfte nämnden i skrivelse den 24 november 1941 gjort framställning om uppläggande av förnyelsefonder vid nämnden underställda fabriker.

I sistnämnda skrivelse har verkstadsnämnden angivit huvudprinciperna för erhållande av en rättvisande kalkylering sålunda: Icke blott direkta kostnader såsom arbetslöner och materiel utan även alla indirekta kostnader såsom lokalhyror och slitage å maskiner borde vid kalkyleringen medräknas. De indirekta kostnaderna borde gottskrivas en för varje fabrik eller verkstad upplagd förnyelsefond, som borde vara disponibel för ersättningsanskaffningar och ersättningsarbeten. Däremot borde fonderna icke få tagas i anspråk för bestridande av kostnader för det löpande underhållet, vilka kostnader borde direkt påföras driften. Nyanskaffningar av inventarier och maskiner syntes böra finansieras medelst särskilt anvisade anslag.

I anslutning till sålunda angiven princip har verkstadsnämnden i skrivelsen den 6 februari 1942 anfört bland annat följande:

Vid de fabriker, som numera vore underställda nämnden, hade för nybyggnader och större engångsanskaffningar anslag alltid begärts i vanlig ordning, medan däremot kostnaderna för smärre nyanskaffningar, omändringar och utökningar vid fabrikerna tidigare i allmänhet förts såsom allmänna omkostnader. Detta hade framför allt gällt anskaffning av maskiner och annan utrustning, som blivit nödvändig i samband med av de militära förvaltningarna respektive statens ammunitionsnämnd på fabrikerna utlagda ökade beställningar. Med de under krigsåren på detta sätt alltjämt stegrade kraven på tillverkningskapacitet hade sådana anskaffningar kommit att uppgå till betydande belopp. Likaså hade behovet i förväg ofta ej kunnat förutses.

I och för sig syntes det angivna förfarandet ej giva anledning till erinringar ur statsfinansiell synpunkt. Anslag för anskaffning av utrustning för fabrikerna hade också hittills alltid beviljats på driftbudgeten. Emellertid ansåge nämnden, att stor vikt borde läggas vid att få omkostnadsberäkningarna vid nämnden underställda fabriker i så nära överensstämmelse som möjligt med

civilindustrien, icke minst för möjliggörande för anskaffande myndighet av prisjämförelser. För detta ändamål vore det nödvändigt, att alla anskaffningar, som innebure kapitalinvestering, också behandlades som sådana och att således dylika anskaffningar betalades ur särskilda anslag.

För de anskaffningar, som gjorts under budgetåren 1940/42, hade nämnden, i samråd med arméförvaltningens tygdepartement och statens industrikommission, begagnat medel, som funnits tillgängliga ur av Kungl. Maj:t den 29 november 1940 till förfogande ställt anslag på 13,000,000 kronor, medan under samma budgetår gjorda diverse smärre anskaffningar på grund av vissa svårigheter att då ordna en omläggning, av nämnden tillåtits kvarstå såsom omkostnader.

Från och med den 1 januari 1942 hade verkstadsnämnden gjort en ändring för anskaffningar, varigenom alla sådana med längre ekonomisk livslängd betraktats såsom kapitalinvestering och centraliserats till verkstadsnämnden. I framtiden avsåges kostnader för anskaffningar komma att bestridas för re-investeringar genom medel ur den föreslagna förnyelsefonden och för löpande anskaffningar av anslaget härför, varjämte för större utökningar samt för ny-anläggningar särskilda anslag komme att i vanlig ordning begäras hos Kungl. Maj:t.

Under den förra hälften av budgetåret 1941/42 hade anskaffningar verkställt av de enskilda fabrikerna, för vilka anskaffningar kostnaderna tidigare avsetts att föras såsom omkostnader, men enligt verkstadsnämndens mening, såsom ovan framhållits, borde bestridas av särskilt anslag. För fabrikerna hade sådana anskaffningar skett till belopp, som, sedan anskaffningarna slutförts, beräknades uppgå till sammanlagt 1,334,000 kronor.

Arméförvaltningens tyg- och civila departement hava i utlåtande den 3 mars 1942 tillstyrkt anvisande av det begärda anslaget å 1,334,000 kronor. Departementen hava förklarat sig dela verkstadsnämndens mening, att ifrågasvarande kostnader icke borde redovisas såsom driftskostnader, då ett dylikt förfarande icke vore förenligt med rationella metoder för självkostnadsberäkning.

Av ett av *riksräkenskapsverket* den 27 februari 1942 avgivet utlåtande över verkstadsnämndens förenämnda skrivelse den 30 december 1941 framgår, att riksräkenskapsverket under hand inhämtat, att det av nämnden för senare hälften av innevarande budgetår begärda anslaget å 300,000 kronor vore avsett att täcka kostnaderna för vissa maskinanskaffningar samt anordnande av fundament för maskinerna. Anslaget syntes icke böra hänföras till fastighetsredovisningen utan uppföras under fjärde huvudtiteln. Riksräkenskapsverket förutsatte, att anslaget icke finge användas för tillbyggnader, ombyggnader eller reparation av fabriksfastigheterna. Frågan om medelsbehovets storlek undandrog sig riksräkenskapsverkets bedömande.

I yttrande den 30 mars 1942 över verkstadsnämndens framställning om anvisande av beloppet om 1,334,000 kronor har riksräkenskapsverket föreslagit, att särskilda tilläggsstatsanslag äskas för samtliga de medel, varom nu vore fråga.

I detta sammanhang har riksräkenskapsverket vidare anfört i huvudsak följande:

Verkstadsnämnden hade betecknat anskaffning av maskiner såsom kapitalinvestering. Riksräkenskapsverket ville härtill endast erinra, att dylika an-

skaffningar icke vore att anse som kapitalinvesteringar i budgetteknisk mening. Verkstadsnämnden hade anfört, att kostnaderna för smärre nyanskaffningar, omändringar och utökningar vid fabrikerna tidigare i allmänhet förts såsom allmänna omkostnader, samt tillagt, att sådana anskaffningar kommit att uppgå till betydande belopp. Riksräkenskapsverket, som för sin del funne detta uttalande anmärkningsvärt, ville härtill erinra, att kostnader för omändringar och utökningar vid fabrikerna vore att hänföra till försvarsväsendets fastighetsfond samt att de till underhåll och reparationer av fastigheterna anvisade medlen vore begränsade och ställda till vederbörande fastighetsförvaltande myndigheters disposition.

Med anledning av att medel för under tiden den 1 juli—den 31 december 1941 gjorda anskaffningar äskats först efter det utgifterna blivit verkställda ville riksräkenskapsverket erinra, att verkstadsnämnden hittills bestritt utgifter med anlitande av från arméförvaltningen erhållna förskott å mycket betydande belopp samt att dessa förskott ännu icke redovisats mot anslag å riksstaten och förskottsstaten. Riksräkenskapsverket funne anmärkningsvärt, att verkstadsnämnden kunnat disponera hos arméförvaltningen lyftade förskott till anskaffningar utan att medel för ändamålet anvisats av Kungl. Maj:t.

För egen del har jag intet att erinra mot att, i avbidan på beslut rörande den framtida organisationen av försvarsförvaltningen, verkstadsnämnden provisoriskt bemyndigas verkställa årlig avsättning av medel för maskinparkens förnyelse m. m. Ett av riksräkenskapsverket enligt handlingarna i ärendet framställt förslag rörande bemyndigandets avgränsning torde härvid kunna tjäna till ledning. Då riksdagens medverkan icke synes vara erforderlig vid en dylik provisorisk anordnings genomförande, har jag ej ansett mig böra i vidare mån än nu skett ingå på detta spörsmål.

För nyanskaffning av utrustning och för sådan ersättningsanskaffning, till vilken de enligt det föregående avsatta medlen icke lämna tillgång, torde särskilt anslag böra anvisas. I enlighet med nämndens förslag förordar jag, att ett anslag av 300,000 kronor ställes till förfogande för detta ändamål. Såsom riksräkenskapsverket anfört, bör detta anslag icke få användas för till- eller ombyggnad av fabriksfastigheterna eller för reparation av desamma. Till frågan om motsvarande medelsanvisning för nästkommande budgetår torde jag framdeles få återkomma.

Vad angår nämndens förslag i övrigt vill jag, ehuru jag finner vad i ärendet förekommit anmärkningsvärt, ej motsätta mig att i enlighet med riksräkenskapsverkets förslag medel anvisas för bestridande av förutnämnda redan verkställda utgifter, vilka av de enskilda fabrikerna i strid med de nyss angivna principerna gäldats såsom omkostnader i allmänhet. Jag ansluter mig även i övrigt till riksräkenskapsverkets uppfattning i denna fråga och förutsätter självfallet, att hos arméförvaltningen lyftade förskott icke vidare skola disponeras för anskaffningar utan att medel anvisats av Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till de föreliggande omständigheterna anser jag det riktigast, att nu ifrågavarande medel, tillhopa 1,634,000 kronor, anvisas såsom reservationsanslag å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser angående anslagets användning.

*Departements-
chefen.*

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *Anskaffning av maskiner och utrustning för försvarsväsendets verkstadsnämnd underställda fabriker å tilläggsstat II* till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 1,634,000 kronor.

Marinen.

Flytande materiel, artillerimateriel m. m.

[3] **74 g. Ombyggnad av kanonbåten Svensksund, reservationsanslag.** Sedan marinförvaltningen i skrivelse till chefen för marinen den 7 maj 1941 framlagt förslag rörande utrangering av fartyg, innefattande bland annat kanonbåten Svensksund, meddelade nämnde chef i skrivelse till ämbetsverket den 17 i samma månad följande direktiv i ärendet:

Beslut om fartygets utrangering borde icke fattas utan följande åtgärd vidtagas. Fartyget borde efter avslutad expedition hösten 1941 undergå sådan reparation, att det under ett antal år framåt kunde utnyttjas såsom sjömättingsfartyg under sommarmånaderna eller såsom basfartyg i sjöstyrka, för vilket förstnämnda ändamål annat lämpligt fartyg såsom ersättare icke finnes och i sistnämnda fall för undvikande av ett ianspråktagande av hjälpfartyg.

I skrivelse till marinförvaltningen den 25 september 1941 angav chefen för marinen vidare vissa önskemål, som borde tillgodoses i samband med översyn och reparation av fartyget. Sålunda borde vissa ändringar vidtagas för att fartyget bättre skulle kunna tjäna sina ändamål, dels i inredningen för att tillfredsställa rimliga moderna anspråk på hygien och komfort, dels för att öka sjövärdigheten. Slutligen borde sådana anordningar borttagas, som hörde samman med fartygets tidigare användning som strids- och bärgningsfartyg.

Under erinran om vad sålunda förekommit har *marinförvaltningen* i skrivelse den 13 januari 1942 anført i huvudsak följande:

Med hänsyn till de av chefen för marinen lämnade direktiven och då planer föreläge att våren 1942 överlämna fartyget till sjökartverket räknade marinförvaltningen i förslag till arbetsplan för Stockholms och Karlskrona örlogsvarv samt Göteborgs örlogsdepå för budgetåret 1941/42 med ett belopp av 200,000 kronor för översyn och reparation av kanonbåten Svensksund. Detta belopp inginge i det i arbetsplanen för Stockholms örlogsvarv för specialfartyg under rubriken »II Underhåll av fartyg och båtar m. m.» upptagna beloppet av 855,000 kronor. Arbetsplanen hade fastställts av Kungl. Maj:t genom beslut den 18 juni 1941.

Marinförvaltningen hade tidigare anmodat Stockholms örlogsvarv att hösten 1941 inkomma med rapport, huruvida Svensksund då borde utrangeras eller huruvida det möjligen borde få användas ännu några år. Sedan fartyget hösten 1941 närmare undersökts hade det befunnits, att en reparation av det samma vore ur ekonomisk synpunkt berättigad. Kostnaden härför beräknades

emellertid numera uppgå till 264,000 kronor, och marinförvaltningen hade anmodat chefen för Stockholms örlogsvarv att för nämnda kostnad låta istånd-sätta fartyget. — De av chefen för marinen såsom önskvärda angivna änd-ringsarbetena, vilka enligt marinförvaltningens prövning ansetts böra vid-tagas, beräknades draga en kostnad av inalles 111,500 kronor.

Då det syntes marinförvaltningen angeläget att nämnda arbeten komme till utförande i samband med översyn och reparation av fartyget, hade ämbets-verket anbefallt deras utförande och avsåge därvid att bekosta dels översyns- och reparationsarbeten, enligt det föregående beräknade till 264,000 kronor, dels ock vissa ändringsarbeten, beräknade till 85,500 kronor, med anlitan-de av det å förskottsstaten för försvarsväsendet uppförda förskottsanslaget Marinens löpande utgifter (Ea). Övriga ändringsarbeten beräknade till 26,000 kronor, avsåges skola bestridas av medel, som ställdes till förfogande av chefen för sjökarteverket.

Ehuru marinförvaltningen med hänsyn till anbefalld användning av krigs-titlarna icke torde få anses bunden av de för arbetsplanen för Stockholms och Karlskrona örlogsvarv samt Göteborgs örlogsdepå uppgjorda beräk-ningarna, hade ämbetsverket dock — särskilt med avseende fästat å kanon-båten Svensksunds överförande till sjökarteverket — ansett sig böra för Kungl. Maj:t anmäla vad som förekommit i ärendet.

I utlåtande i ärendet den 20 februari 1942 har *riksräkenskapsverket* anfört följande:

Riksräkenskapsverket ville erinra, att de till löpande utgifter anvisade förskottsanslagen icke kunde användas till andra utgifter än sådana som vore en direkt följd av Kungl. Maj:ts beslut angående förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering. Det för täckande av marinens löpande utgifter avsedda förskottsanslaget kunde alltså användas till täckande av de belopp, varmed kostnaderna för krigsfartygens underhåll på grund av den förstärkta beredskapen överstege de i riksstaten för dessa ändamål anvisade medlen. Kostnaderna för de av marinförvaltningen beslutade ändringsarbetena å kanon-båten Svensksund syntes däremot icke kunna anses såsom löpande utgifter för den förstärkta försvarsberedskapen och kunde alltså icke belasta förskottsanslaget för marinens löpande utgifter.

För de ändringsarbeten av engångskaraktär och materielanskaffningar, som vore betingade av den förstärkta försvarsberedskapen och för vilka anslag å riksstaten av särskilda skäl icke kunnat äskas hos riksdagen, hade förskottsanslaget till engångsutgifter stått till förfogande. Medel ur detta anslag kunde emellertid endast disponeras efter av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall meddelat beslut. Enligt riksräkenskapsverkets uppfattning hade alltså marinförvaltningen bort hos Kungl. Maj:t anhålla om anvisning av medel till utförande av ifrågavarande arbeten. Med hänsyn till att kanon-båten Svensksund enligt framställningen avsåges skola användas såsom sjömätningssfartyg, funne riksräkenskapsverket anledning ifrågasätta, huru-vida förskottsstatens anslag överhuvudtaget kunnat användas för detta ändamål. Då sjökarteverkets utgifter i övrigt icke berördes av krigsredovisnings-föreskrifterna, kunde riksräkenskapsverket icke finna någon anledning att redovisa de av marinförvaltningen i detta ärende omnämnda utgifterna såsom beredskapskostnader.

Riksräkenskapsverket ville vidare erinra, att arbetena med ett belopp å 200,000 kronor inginge i den i framställningen omnämnda av Kungl. Maj:t fastställda arbetsplanen samt att marinförvaltningen sedermera anbefallt arbetenas utförande till en beräknad kostnad å $(264,000 + 85,500 + 26,000 =)$

375,500 kronor. Överskridandet motiverades bland annat med att marinförvaltningen med hänsyn till anbefalld användning av krigstitlarna icke ansåge sig bunden av de för arbetsplanen uppgjorda beräkningarna. Med hänsyn till vad ovan anförts kunde riksräkenskapsverket icke dela marinförvaltningens uppfattning.

Med anledning av vad riksräkenskapsverket sålunda anført har *marinförvaltningen* den 10 mars 1942 ånyo utlåtit sig i ärendet. Ämbetsverket har därvid anført följande:

Riksräkenskapsverket syntes hava förbisett, att fartyget enligt av chefen för marinen meddelade direktiv och i enlighet med vad marinförvaltningen i sin skrivelse anført avsåges att utnyttjas såsom sjömätningfartyg under sommarmånaderna samt därjämte vid förefallande behov såsom basfartyg i sjöstyrka.

Genom att kanonbåten Svensksund utnyttjades som basfartyg, för vilket ändamål fartyget vore lämpligt, kunde de med ianspråktagandet av hjälpfartyg eljest förbundna kostnaderna undvikas. Fartyget vore för närvarande upptaget bland reservfartygen och avsåges fortfarande — även efter överförande till sjökarteverket — vid behov under vintermånaderna kunna utnyttjas såsom basfartyg, d. v. s. för förläggning av personal från i lokalstyrka ingående hjälpvedettbåtar m. fl., å vilka bostadsförhållandena vore sådana, att personalen vid fartygens förläggning till basen icke lämpligen borde bo ombord å eget fartyg.

Att underhållsarbetena betingades av försvarsberedskapen torde vara ställt utom allt tvivel.

Riksräkenskapsverket syntes hävda, att marinförvaltningen genom att anbefalla utförande av arbeten å Svensksund intill ett belopp av 375,500 kronor skulle hava överskridit i vederbörlig arbetsplan avsedda medel för fartyget i fråga, 200,000 kronor, med 175,500 kronor. I sistnämnda belopp inginge emellertid kostnader för de arbeten, som skulle bestridas av sjökarteverkets anslag med 26,000 kronor. Vidkommande disponerandet av återstoden, 149,500 kronor, syntes riksräkenskapsverket icke hava beaktat, att de i arbetsplanen angivna beloppen vore beräknade och således icke att anse såsom till siffran bestämda; påståendet att här skulle föreligga ett överskridande torde få anses vara så mycket mindre påkallat som marinförvaltningen i fastställt stat av reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg m. m. disponerade särskild anslagspost för förstärkningar av för arbetsplanens genomförande beräknade medel. Då enligt gällande bestämmelser angående redovisningen av vissa försvarskostnader finge så anses som om anslagsmedel för samtliga utgifter ställts till förfogande från förskottsstatsanslag även i fall, där medelsanvisning ägt rum över riksstatsanslag, torde det emellertid sakna betydelse, huruvida en medelsdisposition av förevarande slag härleddes från reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg m. m. eller från förskottsstatsanslaget till marinen löpande utgifter. Avsikten med det nuvarande krigsredovisningssystemet torde vara bland annat att marinförvaltningens befogenhet att använda till förfogande ställda medel för löpande utgifter skulle kunna utövas inom en vidare ram än under fredsförhållanden. Framhållas borde, att ovanberörda arbetsplan uppgjorts för fredsförhållanden och sålunda rimligtvis icke kunde omfatta alla de arbetsutgifter, som kunde föränledas av förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering.

Slutligen ville marinförvaltningen anmäla, att reparationsarbetena igångsatts i slutet av november 1941 och ändringsarbetena i mitten av januari 1942. Samtliga arbeten vore emellertid så beroende av varandra, att exempelvis ett uppskjutande av ändringsarbetena och dessas utförande senare skulle

betydligt fördyra arbetet ävensom försena fartygets färdigställande. Kostnaden för hittills utförda arbeten och gjorda dispositioner uppskattades till i runt tal 250,000 kronor. Fartyget beräknades vara färdigt i slutet av april 1942.

Riksräkenskapsverket har den 24 mars 1942 ånyo yttrat sig i ärendet och därvid anfört bland annat följande:

Av chefens för marinen till marinförvaltningen lämnade direktiv framginge, att med frågan om fartygets utrangering fått tills vidare anstå samt att marinförvaltningen anbefallts förordna om därav föranledd reparation. Enligt marinförvaltningens senaste utlåtande avsåge de pågående arbetena att förbättra fartyget i dess egenskap av basfartyg samtidigt som dessa förbättringar ökade fartygets värde som sjömätningfartyg. Kostnaderna beräknades — såsom riksräkenskapsverket i sitt tidigare utlåtande framhållit — till icke mindre än 375,500 kronor. Om ett så stort belopp disponerades för iståndsättning av detta mindre, mycket föråldrade och till utrangering ifrågasatta fartyg, måste reparationen snarast betraktas som en ombyggnad och i varje fall mera anses såsom engångsutgift än som löpande underhållskostnad. Riksräkenskapsverket hade för sin del svårt att föreställa sig, att fartyget skulle äga sådant militärt värde, att det bort iståndsättas, därest det icke kunnat användas av sjökarteverket såsom sjömätningfartyg. Såväl av chefens för marinen direktiv som av marinförvaltningens första skrivelse i ärendet syntes även framgå, att frågan om fartygets användning som sjömätningfartyg behandlats såsom det primära skälet till den beslutade reparationen. Att ett för sjömätning avsett fartyg även borde kunna användas som basfartyg i sjöstyrka funne riksräkenskapsverket naturligt, och ämbetsverket funne heller icke anmärkningsvärt, att denna omständighet kunde föranleda vissa kostnadsökningar vid reparationens utförande. Riksräkenskapsverket hade därför icke förbisett, att fartyget borde kunna användas såsom basfartyg, men väl funne sig ämbetsverket hava grundad anledning utgå från att fartygets användning såsom sjömätningfartyg borde betraktas såsom den primära orsaken till reparationen.

I anslutning till vad sålunda anförts finge riksräkenskapsverket för sin del anmäla, att ämbetsverket fortfarande vidhölle sin i ärendet tidigare uttalade uppfattning.

Skulle emellertid de ifrågavarande iståndsättningsarbetena anses betydande av övervägande militära skäl, borde kostnaderna härför med hänsyn till omständigheterna i ärendet i varje fall betraktas som engångsutgifter och medel för ändamålet i vanlig ordning anvisas av Kungl. Maj:t.

De statsutgifter, som föranledas av den förstärkta försvarsberedskapen, bestridas över den av riksdagen såsom beredskapsstat antagna och av Kungl. Maj:t såsom förskottsstat fastställda förskottsstaten för försvarsväsendet. Förskottsstaten upptager under fjärde huvudtiteln fem särskilda förskottsanslag, nämligen under rubriken C. Försvarskrafterna fyra anslag för respektive arméns, marinens och flygvapnets löpande utgifter samt för engångsutgifter ävensom under rubriken E. Diverse ett anslag för övriga utgifter. De tre anslagen till löpande utgifter äro ställda till vederbörande centrala förvaltningsmyndigheters förfogande och avses för egentliga löpande utgifter för försvarsberedskapen, såsom löner, mathållning, drivmedel o. s. v. Anslaget till engångsutgifter avses för bestridande av försvarsberedskapskostnader av engångsnatur, såsom ammunition, fortifikatoriska anläggningar o. s. v., och må

*Departements-
chefen.*

disponeras endast efter Kungl. Maj:ts för varje särskilt fall meddelade beslut. Sådant beslut erfordras ock för ianspråktagande av förskottsanslaget till övriga utgifter.

För redovisningen av försvarsväsendets kostnader under nuvarande förhållanden gälla av Kungl. Maj:t den 13 juni 1941 med stöd av riksdagens bemyndigande (propositionen 1939 U: 73, riksdagens skrivelse nr 88) utfärdade föreskrifter. Dessa innebära i stort sett, att den normala specificerade utgiftsredovisningen i anslutning till riksstatsanslagen ersättes av en förenklad redovisning över krigstitlar, vilka i huvudsak motsvara fjärde huvudtitelns underrubriker. För vinnande av enhetlighet i redovisningsavseende har härvid bland annat föreskrivits, att vid redovisningen av utgifter å krigstitlarna må tills vidare så anses som om anslagsmedel för samtliga utgifter ställts till förfogande från förskottsanslag även i fall där medelsanvisning ägt rum över riksstats- eller tilläggsstatsanslag, varefter slutlig reglering mellan riksstaten och förskottsstaten sker i bokslutet. Vidare har föreskrivits, att utgifter hänförliga till vissa anslag till materielanskaffningar och förskottsstatens anslag till engångsutgifter skola genom särskilda undertitlar särskiljas från övriga utgifter. Nämnas må även, att sjökarteverkets redovisning icke rubbas genom dessa föreskrifter.

I föreliggande fall har marinförvaltningen med anlitande av det för sjöförsvarets löpande utgifter avsedda förskottsanslaget låtit föranstalta om en genomgripande reparation och förändring av den överåriga kanonbåten Svensksund. Kanonbåten — vilken såsom av handlingarna framgår — till en början av marinförvaltningen ifrågasatts till utrantering, har i enlighet med av chefen för marinen meddelade direktiv iståndsatts och moderniserats i ändamål att kunna användas för sjömätningsändamål under sommarmånaderna och såsom basfartyg i sjöstyrka under övriga delar av året.

I och för sig synes intet vara att i huvudsak erinra mot att fartyget undergått de angivna arbetena, vilka såvitt kan bedömas torde vara tjänliga för fartygets användning för uppgivna ändamål.

Däremot måste det anses anmärkningsvärt, att arbeten av den art och omfattning, varom här är fråga, av marinförvaltningen anbefallts utan att ärendet underställts Kungl. Maj:ts prövning och att till ämbetsverkets förfogande för löpande försvarsberedskapskostnader avsedda medel tagits i anspråk för utgiftsändamål av engångsnatur. Marinförvaltningens mening att särskilda befogenheter av förevarande slag föreligga med avseende å förskottsanslagen saknar stöd i meddelade beslut eller från statsmakternas sida gjorda uttalanden.

Med hänsyn till vad nyss anförts angående ändamålsenligheten av de av marinförvaltningen föranstaltade åtgärderna torde emellertid få bero vid vad i ärendet förekommit. För täckning av det av marinförvaltningen från förskottsanslaget till marinens löpande utgifter disponerade beloppet, enligt den i det föregående lämnade redogörelsen (375,500 — 26,000 =) 349,500 kronor, torde särskilt anslag böra uppföras å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombyggnad av kanonbåten Svensksund* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 349,500 kronor.

Fortifikatoriska anläggningar.

[4.] **85 c. Merkostnader för vissa befästningsanläggningar, reservationsanslag.** I sin skrivelse den 29 augusti 1941 angående vissa medelsäskanden å tilläggsstat för innevarande budgetår har *marinförvaltningen* anmält, att ämbetsverket hade för avsikt att i samband med avslutandet av de större befästningsanläggningar av olika slag, för vilkas utförande medel ställts till förfogande, utreda den genom den allmänna prisstegringen föranledda kostnadsökningen å nämnda anläggningar och att därefter göra framställning om anvisande av erforderliga medel för bestridande av dessa merkostnader.

I anslutning härtill har ämbetsverket i en av *överbefälhavaren över rikets försvarskrafter* med tillstyrkan av bifall överlämnad skrivelse inkommit med förslag i fråga om anvisande av medel för täckande av ifrågavarande merkostnader. *Marinförvaltningen* har därvid anfört i huvudsak följande:

Beträffande förrådslokaler, skyddstunnlar m. m. syntes det vara möjligt att i huvudsak fullborda anläggningarna inom den ursprungligen beräknade kostnadsramen med utnyttjande av de i kostnadsberäkningarna upptagna tilläggen för oförutsedda utgifter. — Vid utförandet av batterianläggningar hade däremot alla för dylika utgifter reserverade medel tagits i anspråk och överskridits dels för vidtagande av de moderniseringsarbeten m. m., till vilka krigserfarenheterna och andra omständigheter givit anledning, dels ock för merkostnader, vilka uppstått på grund av forcering och särskilt svåra vinterförhållanden. Några medel stode följaktligen för närvarande icke till ämbetsverkets förfogande för mötande av de kostnadsökningar, vilka förorsakats av de prisstegringar på cement och andra byggnadsmaterialier samt den ökning av arbetslöner m. m., som inträffat sedan anläggningarna kostnadsberäknats. — *Marinförvaltningen* hade undersökt möjligheterna att genom förenklingar och utslutande av vissa anordningar nedbringa kostnaderna. Det hade emellertid visat sig vara synnerligen vanskligt att vidtaga några dylika ändringar i besparingssyfte, då anläggningarnas effektivitet härigenom skulle minskas i avsevärd grad. Samtliga utrymmen m. m. vore nämligen redan från början av ekonomiska skäl tillmätta att tillgodose endast de mest trängande behoven. — *Marinförvaltningen* hade inhämtat detaljerade uppgifter från statens priskontrollnämnd å prisstegringarna till dato från de tidpunkter, då de olika arbetena kostnadsberäknats. Med ledning av dessa uppgifter hade ämbetsverket verkställt en uppskattning av ifrågavarande kostnadsökningar, vilka uppginge till sammanlagt 726,000 kronor.

På grund av det anförda hemställde *marinförvaltningen*, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att såsom ytterligare anslag till under utförande varande befästningsanläggningar å tilläggsstat för budgetåret 1941/42 anvisa 726,000 kronor.

Sedermera har *marinförvaltningen*, på given anledning, inkommit med uppgift å de mera betydande av de i ämbetsverkets skrivelse omnämnda moderniseringsarbetena å batterianläggningarna.

Departements-
chefen.

Det har vid flera tillfällen på senare tid visat sig erforderligt att förstärka tidigare för byggnads- och andra anläggningsarbeten anvisade anslag med hänsyn till prisstegringar, som inträffat efter arbetenas kostnadsberäkning. I föreliggande fall har marinförvaltningen angivit, att på grund av prisökningar å byggnadsmaterialier och arbetskraft ytterligare medel erfordrades för fullföljande av vissa befästningsanläggningar, till vilkas utförande riksdagen anvisat medel. Av handlingarna i ärendet framgår emellertid, att de medel, som vid uppgörandet av de ursprungliga kostnadsberäkningarna avsetts bland annat för att möta eventuella prisstegringar, till stor del tagits i anspråk för utförande av arbeten, som icke ingått i det ursprungliga byggnadsprogrammet. De ytterligare medel, marinförvaltningen nu begärt, synas därför rätteligen bereda täckning för utgifter, till vilka ståndpunkt icke tagits vid prövningen av medelsanvisningarna för ifrågavarande befästningsanläggningar. Som emellertid de utförda arbetena måste anses ägnade att förstärka befästningsanläggningarna och göra dem bättre lämpade för sitt ändamål, torde de nu få godtagas, oaktat de ej, såsom bort ske, i tid underställts Kungl. Maj:ts prövning. Jag vill därför och med hänsyn tagen jämväl till det vid tidpunkten för befästningsanläggningarnas utförande rådande tillståndet icke motsätta mig, att de av marinförvaltningen äskade medlen ställas till förfogande.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Merkostnader för vissa befästningsanläggningar* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 726,000 kronor.

[5.] **85 d. Fortsättning av vissa krigsrustningsarbeten m. m., reservationsanslag.** Såsom av propositionen nr 2 (bilaga 3, punkten 13) till innevarande års riksdag framgår hade marinförvaltningen hemställt, att ett belopp av 672,000 kronor måtte anvisas att utgå å tilläggsstat för innevarande budgetår för vissa angelägna krigsrustningsarbeten inom de marina försvarsanläggningarna. Fortsatta utredningar i ärendet påginge emellertid, varför ämbetsverket hade för avsikt att efter avslutandet av desamma inkomma med ytterligare anslags-äskanden.

Sedan riksdagen (skrivelse nr 23, punkten 13) på förslag av Kungl. Maj:t anvisat 670,000 kronor för ifrågavarande ändamål, har *marinförvaltningen* i skrivelse den 18 februari 1942 anmält, att utredningen i ärendet numera vore slutförd och utmynnat i en av chefen för marinen upprättad »Plan för slutförande av fortifikatoriska krigsrustningsarbeten inom kustfästningarna och kustartilleriförsvaret i övrigt». I planen hade upptagits endast de fortifikatoriska arbeten, vilka vore nödvändiga för att den materiel av olika slag, vilken med hänsyn till anbefalld beredskap anskaffats eller beställts, skulle kunna utnyttjas på ett effektivt sätt. I synnerhet vore det oundgängligen erforderligt, att fortifikatoriska anordningar snarast möjligt komme till utförande för samtliga de avståndsmättnings- och observationsinstrument, som skulle uppställas enligt förenämnda plan och för vilka skyddade uppställningsplatser erfordrades. Därutöver hade vissa ytterligare arbeten ansetts vara nödvändiga.

Kostnaderna utöver tidigare anmälda 672,000 kronor för slutförande av planlagda krigsrustningsarbeten hade beräknats i enlighet med av chefen för marinen utfärdade direktiv och belöpte sig till 9,700,000 kronor enligt en i handlingarna närmare angiven specifikation.

Kostnadsberäkningarna, som hänförde sig till prisläget den 31 december 1941, inkluderade jämväl kostnader för erforderliga markförvärv, ehuru desamma endast kunnat uppskattningsvis bedömas.

Marinförvaltningen har under åberopande av vad sålunda anförts hemställt, att 9,700,000 kronor måtte anvisas för ändamålet, vilket belopp med hänsyn till nödvändigheten av att anläggningarna snarast bleve färdigställda och för att arbetena skulle kunna slutföras under den gynnsammaste årstiden borde ställas till förfogande snarast möjligt.

Chefen för marinen har tillstyrkt bifall till framställningen.

Överbefälhavaren över rikets försvarskrafter har förordat, att medel anvisas för ändamålet samt föreslagit uppdelning av de ifrågasatta arbetena i grupper med hänsyn till angelägenhetsgraden, därvid den första gruppen borde omfatta arbeten till en sammanlagd kostnad av 4,950,000 kronor och den andra gruppen arbeten till en kostnad av 4,500,000 kronor, av vilka sistnämnda arbeten ungefär hälften borde komma till utförande i första hand.

Efter att hava tagit del av den föreliggande arbetsplanen anser jag mig böra förorda, att ytterligare medel anvisas för här ifrågasatt ändamål. Jag föreslår, att hela det av överbefälhavaren angivna beloppet, 9,450,000 kronor, äskas av riksdagen, varefter det bör ankomma på Kungl. Maj:t att pröva i vad mån medlen må tagas i anspråk. För att möjliggöra igångsättandet av de mest angelägna arbetena hemställer jag i annat sammanhang, att Kungl. Maj:t be-
Departements-
chefen. myndigar marinförvaltningen att, i avbidan på riksdagens beslut, med anlitande av under händer varande medel utföra sådana krigsrustningsarbeten för en kostnad av högst 4,400,000 kronor. Jag utgår från att arbetena planläggas på sådant sätt, att kostnaderna hållas inom den ram, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsättning av vissa krigsrustningsarbeten m. m. & tilläggsstat II* till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 9,450,000 kronor.

Flygvapnet.

Undervisning och övningar.

[6.] 105 a. **Utbildningskurs i verkstadstjänst.** I skrivelse den 27 februari 1942 har *chefen för flygvapnet och flygförvaltningen* gjort framställning om anvisande av medel för bestridandet av kostnader för anordnande av en utbildningskurs i verkstadstjänst vid flygvapnets flottiljverkstäder för blivande volontärer samt därvid anför följande:

På grund av flygteknikens utveckling hade flygmaterielen blivit alltmer komplicerad och svårskött. Härigenom hade kraven på mekanikerpersonalens

yrkesskicklighet i hög grad ökats. Detta innebure, att flygvapnets stampersonal icke förrän efter flera års tjänst kunde åläggas det ansvar, som ankomme på en utbildad flygmekaniker. För att nedbringa ifrågakarande tid syntes en viss förberedande utbildning i verkstadstjänst kunna bibringas sådana ynglingar, vilka hade för avsikt att söka fast anställning vid flygvapnet såsom volontärer. Denna utbildning skulle sålunda kunna förläggas vid de tvååriga kurser, vilka anordnades vid yrkesskolor inom olika delar av landet. Samråd med skolöverstyrelsen avseende nämnda utbildning påginge för närvarande. Rekryteringen från dessa yrkesskolor kunde emellertid icke börja verka förrän tidigast om två år.

För att redan till hösten 1942 kunna anställa volontärer med för mekanikertjänsten vid flygvapnet lämplig förutbildning funnes dock möjligheter att under stundande sommar anordna särskilda utbildningskurser i verkstadstjänst för blivande volontärer vid tio av flygvapnets flottiljverkstäder.

Utbildningen planerades omfatta cirka 6 månader med början den 1 maj 1942. Antalet elever beräknas till högst 30 per flygflottilj (motsvarande).

Beträffande anställningsformen för dessa elever syntes två möjligheter stå till buds. Antingen kunde de anställas såsom arbetare under 18 år med avlöning enligt bestämmelserna i gällande kollektivavtal mellan försvarsväsendets centrala förvaltningsmyndigheter och försvarsverkens civila personals förbund eller också på motsvarande villkor, som gällde för musikelever vid armén.

Enligt förstnämnda alternativ skulle kostnaderna med utgångspunkt från lön enligt kollektivavtal, beräknad efter genomsnittlig timlön till 5 kronor för elev och dag, uppgå till sammanlagt 27,000 kronor per förband för hela utbildningstiden, eller tillhopa 270,000 kronor.

Därest eleverna anställdes enligt det senare alternativet beräknades kostnaderna för lärling och dag till 3 kronor 50 öre, varav 2 kronor 50 öre beräknats utgöra kostnaden för inkvartering, beklädnad, förplägnad och sjukvård i enlighet med vad för manskap funnes stadgat. Vad beträffade det kontanta penningbidraget erinrades, att 1941 års försvarsutredning i sitt betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet (sid. 197) förutsatt, att avlöning till musikelev skulle utgå med 1 krona för dag. Enligt denna beräkningsgrund komme de sammanlagda kostnaderna för hela utbildningstiden att utgöra per förband 18,900 kronor, eller tillhopa 189,000 kronor, varav kontant erfordrades 54,000 kronor, med fördelning av 18,000 kronor å innevarande budgetår och 36,000 kronor å nästa budgetår.

Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen funne sig av kostnadsskäl böra föreslå, att eleverna i ifrågakarande utbildningskurser anställdes enligt sistnämnda alternativ.

Under återopande av vad sålunda anförts har chefen för flygvapnet och flygförvaltningen hemställt, att angivna kurser måtte få anordnas för högst 300 elever samt att eleverna under kursen skulle åtnjuta naturaförmåner i likhet med manskap ävensom kontant ersättning med en krona för dag.

Departements-
chefen.

Den av flygmyndigheterna föreslagna förberedande utbildningen i verkstadstjänst för ynglingar, vilka avses för antagning såsom volontärer vid flygvapnet, torde kunna biträdas som ett provisorium i avbidan på de definitiva anordningar, vilka torde komma till stånd efter slutförandet av den i ärendet pågående utredningen. Jag förordar därför, att medel för ändamålet ställas till förfogande. Under tiden för utbildningskursen torde på sätt flyg-

förvaltningen föreslagit eleverna bära åtnjuta naturaförmåner i likhet med manskap ävensom penningbidrag med 1 krona om dagen. Kostnaderna för naturaförmånerna torde få bestridas från för sådant ändamål avsedda anslag. Kostnaderna för penningbidrag till eleverna — för innevarande budgetår beräknade till 18,000 kronor — bära däremot lämpligen gäldas från särskilt för ändamålet anvisat anslag. Då medel som nämnts erfordras redan under innevarande budgetår, torde bära å tilläggsstat II upptagas ett anslag å 18,000 kronor, vilket synes bära uppföras såsom obetecknat anslag. Till frågan om bestridande av de på budgetåret 1942/43 belöpande kostnaderna torde jag framdeles få återkomma.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildningskurs i verkstadstjänst* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 18,000 kronor.

[7.] 116. **Förvärv av vissa intill Bodens flygfält belägna byggnader, reservationsanslag.** I skrivelse den 10 mars 1942 har *flygförvaltningen* anført, bland annat, följande:

Intill norra gränsen av Bodens flygfält funnes uppförda tre i enskild ägo varande bostadsbyggnader med därtill hörande uthus, belägna å komministerbostället i Boden tillhörig mark. Ifrågavarande byggnadsområde utgjorde på grund av sitt läge numera ett direkt hinder vid start och landning å flygfältet, vilket särskilt vid större övningar innebure avsevärda olägenheter.

I anledning härav hade flygförvaltningen verkställt utredning angående kostnaderna för inlösen av byggnaderna, och därvid funnit, att ifrågavarande kostnader, med hänsyn till den risk för ojämförligt större värdens spolierande, som här föreläge, vore relativt små.

De till inlösen ifrågasatta byggnaderna vore följande:

a) Bostadsbyggnad, delvis av timmer, tillhörig G. A. Bergman, Sanden, Boden. Huset, som å en handlingarna i ärendet bilagd kartskiss utmärkts med I, hade värderats till 7,920 kronor, vilken summa flygförvaltningen med hänsyn till tvångsflyttningen och å tomten nedlagda kostnader hemställde måtte ökas till 10,000 kronor.

b) Bostadsbyggnad av stolpstomme med panel jämte uthusbyggnad, den senare i dåligt skick, tillhöriga A. Bergman, Sanden, Boden. Byggnaderna, som å förenämnda kartskiss utmärkts med II respektive II a, hade värderats till 6,600 kronor, vilken summa med hänsyn till tvångsflyttningen föresloges ökad till 8,000 kronor.

c) Bostadsbyggnad jämte tre uthusbyggnader, samtliga i dåligt skick, tillhöriga änkefru J. Johansson, Sanden, Boden. Byggnaderna, å kartskissen utmärkta med III respektive III a, III b, III c, hade värderats till 5,680 kronor, vilken summa med hänsyn till tvångsflyttningen föresloges ökad till 7,000 kronor.

Beträffande själva marken föreläge icke behov av densammes förvärvande, utan hade flygförvaltningen för avsikt att träda i förbindelse med ägaren,

stiftsnämnden i Luleå, i och för träffande av överenskommelse rörande arrendering av det område, varå byggnaderna vore uppförda. Arrendekostnaderna torde kunna bestridas av tillgängliga medel.

Med anledning av vad sålunda anförts har flygförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för förvärv av nämnda byggnader anvisa ett reservationsanslag av 25,000 kronor.

Departements-
chefen.

Av redogörelsen framgår, att ifrågavarande å ofri grund belägna byggnader i viss mån förhindra ett rationellt utnyttjande av Bodens flygfält. Med hänsyn härtill finner jag mig böra biträda flygförvaltningens förslag, avseende förvärv för kronans räkning av byggnaderna i fråga. Mot de av ämbetsverket uppgjorda kostnadsberäkningarna finner jag icke anledning till erinran. Det erforderliga beloppet torde få anvisas å driftbudgeten såsom tilläggsanslag till riksstaten för innevarande budgetår.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förvärv av vissa intill Bodens flygfält belägna byggnader* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 25,000 kronor.

KAPITALINVESTERING.

Försvarsväsendets fastighetsfond.

Arméförvaltningens delfond.

[8.] **13 e. Ytterligare förrådsbyggnader m. m. för luftvärnsmateriel, reservationsanslag.** I skrivelse 1941: 360, punkten 2 har riksdagen anmält, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag (proposition nr 221, punkten 2) till Förrådsbyggnader för luftvärnsmateriel å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisat ett reservationsanslag av 6,960,000 kronor.

Av detta anslag ha av Kungl. Maj:t disponerats 6,181,650 kronor.

Till grund för Kungl. Maj:ts framställning till riksdagen om anvisande av anslaget låg ett av 1940 års militära byggnadsutredning i utlåtande över en framställning från fortifikationsstyrelsen den 28 februari 1941 framlagt förslag.

I skrivelse den 2 april 1942 har *arméförvaltningens fortifikationsstyrelse* anmält sin avsikt att, sedan vissa pågående utredningar angående markfrågor m. m. hunnit slutföras, inkomma med förslag beträffande dispositionen av återstoden av anslaget. Styrelsen beräknade, att förrådsanläggningar till den omfattning, som avsetts vid anslagets beviljande, därmed skulle planenligt bli slutförda.

Vidare har fortifikationsstyrelsen i sin förenämnda skrivelse anført bland annat följande:

Chefen för armén hade i skrivelse den 20 november 1941 meddelat fortifikationsstyrelsen kompletterande direktiv rörande ifrågavarande förrådsbyggnader, orsakade av under år 1941 fastställda ändringar beträffande organisation och utrustning m. m. av de territoriella luftvärnsförråden. I förhållande till tidigare uppgivna förrådsbehov innebure dessa förändringar, dels att ytterligare nybyggnader erfordrades för inrymmande av materiel, dels att en minskning i tidigare planerade byggnadsprogram kunde göras beträffande vissa förrådsutrymmen. Dessutom innebure förändringarna behov av förråd för utrustning till vissa förband samt på vissa platser anordnande av mindre verkstadslokaler för materielens skötsel och vård.

Med tillämpande av de beräkningsgrunder beträffande utrymmen och priser, som godkänts av 1940 års militära byggnadsutredning i dess utlåtande den 28 februari 1941 angående från fortifikationsstyrelsen då föreliggande framställning om medel för förrådsbyggnader för luftvärnsmateriel, hade styrelsen beräknat kostnaderna för det ökade nybyggnadsbehovet, inklusive kostnadsökning sedan april 1941 med omkring 7 procent, till 1,323,700 kronor. Med tillämpande av samma beräkningsgrunder hade kostnaderna för de förrådsbyggnader, som icke längre erfordrades, beräknats till 177,000 kronor. Den ändrade omfattningen av byggnadsprogrammet beräknades sålunda medföra ett ytterligare anslagsbehov av (1,323,700 — 177,000 =) 1,146,700 kronor, eller i avrundat tal 1,150,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställde fortifikationsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av ytterligare förrådsbyggnader m. m. för luftvärnsmateriel anvisa ett reservationsanslag av 1,150,000 kronor.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår står det ökade behovet av förrådsbyggnader m. m. i samband med vissa ändringar i de territoriella luftvärnsförbandens organisation och utrustning. Det är av vikt, att den ömtåliga och dyrbara luftvärnsmaterielen förvaras på betryggande sätt. Jag tillstyrker därför, att det begärda beloppet anvisas, och föreslår att anslag för ändamålet uppföres å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. Jag förutsätter emellertid, att vid anslagets disponerande skola beaktas de möjligheter till besparingar, som kunna ernås bland annat genom träffande av överenskommelser med kommunala myndigheter eller enskilda rörande upplåtande av för förvaring av luftvärnsmateriel lämpliga lokaler.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ytterligare förrådsbyggnader m. m. för luftvärnsmateriel* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 1,150,000 kronor.

[9.] **19 a. Förvärv av mark för barackläger i Övre Norrland, reservationsanslag.** Under rådande förstärkta försvarsberedskap hava ett flertal barackläger uppförts i Övre Norrland. Dessa läger äro förlägningsplatser för truppförband, avsedda för försvaret av Övre Norrland. Vid anordnandet av lägren har beaktats, att de skola kunna utnyttjas även under andra förhållanden. I barackläger ingå de byggnader av olika slag, som erfordras för förläggning av för-

banden, sålunda manskapsbaracker, expeditions- och samlingslokaler samt kokhus, stallar, garage, förrådshus och badstugor m. m. Samtliga byggnader hava grund av betongplintar. Lägren äro försedda med brunnar för dricksvatten, avlopp med slambrunnar från kokhus, elektriskt ljus, elektriska värmelement samt eldsläckningsmateriel. Därjämte hava vägar för olika ändamål anlagts i anslutning till lägren. På grund av dessa anordningar, vilka representera betydande värden, kunna baracklägren betraktas som fasta förläggingsområden för truppförbanden.

Riksdagens revisorer hava i sin berättelse om den år 1941 av dem verkställda granskningen såsom sin mening uttalat, att för baracklägren erforderlig mark i enskild ägo i allmänhet borde av statsverket förvärfvas med äganderätt.

Vid anmälan av fråga om anvisande av medel för vissa markförvärf för befästningsanläggningar m. m. (proposition 1942: 2, bilaga 3, punkten 4), erinrade jag att vissa motsvarande frågor om markförvärf uppkommit i samband med iordningställande av nämnda barackanläggningar. Dessa frågor befunno sig, yttrade jag, under utredning inom arméförvaltningens fortifikationsstyrelse, varför det icke vore mig möjligt att upptaga dem till behandling i samband med markförvärven för befästningsanläggningarna. Jag förutsatte emellertid, att utredningen skulle bedrivas så att det skulle vara möjligt att utan större tidsutdräkt för riksdagen framlägga förslag till reglering jämväl av de med baracklägren sammanhängande markfrågorna.

På grundval av verkställd preliminär utredning har härefter *fortifikationsstyrelsen* i skrivelse den 7 mars 1942 framlagt förslag till förvärf av erforderlig mark för barackläger i Övre Norrland. Förslaget innebar i huvudsak att omkring 4,330 hektar mark skulle förvärfvas för en kostnad av omkring 1,400,000 kronor. Fortifikationsstyrelsen anmälde, att vederbörande militäre chef förordat ett mera omfattande alternativ, innebärande att en areal av omkring 16,560 hektar mark skulle förvärfvas för en kostnad av omkring 5,550,000 kronor. Enligt det senare alternativet skulle bland annat förvärfvas ett större sammanhängande område, varå ett flertal barackläger funnes uppförda. Sedan fortifikationsstyrelsen hos *chefen för armén* begärt direktiv i ämnet, hade denne meddelat, att framställning borde göras i enlighet med det mindre omfattande alternativet.

Jämsides med den preliminära utredningen av de båda alternativen har en omfattande utredning på basis av det mindre alternativet bedrivits. Därvid ha samtliga barackläger i Övre Norrland inventerats, varjämte lantmäterikartor m. m. över områdena i fråga upprättats.

Sedan sistnämnda utredning slutförts, har *fortifikationsstyrelsen* i skrivelse den 2 april 1942 gjort slutlig framställning i ämnet och därvid på grundval av upplysningar, som lämnats av vederbörande militära chefer, meddelat bland annat följande:

Den fullständiga utredningen hade givit vid handen, att den areal, som enligt det mindre av alternativen borde förvärfvas, utgjorde omkring 3,963 hektar och hade åsatts ett markvärde av 1,157,060 kronor. Värdet av de byggnader inom områdena, vilkas inlösen kunde komma att erfordras, beräknades

till i runt tal 100,000 kronor. Kostnaderna för laga förrättningar för utbrytning från vederbörande stamfastigheter av olika delar av den till förvärv föreslagna marken syntes böra beräknas till högst 90,000 kronor. Vissa närmare angivna lägerområden, som inginge i den förutnämnda arealen om 3,963 hektar, borde icke föreslås till inköp, enär därstädes befintliga fåtaliga baracker torde komma att flyttas. Å andra sidan syntes det sannolikt att vissa andra, ännu icke planlagda områden, komme att kräva större utrymme och därmed även större kostnader än som föreslagits.

För egen del har fortifikationsstyrelsen anfört i huvudsak följande:

Enligt den förebragta utredningen hade de områden, som icke borde föreslås till inköp, värderats till sammanlagt 145,413 kronor, med vilket belopp värderingssumman 1,157,060 kronor borde minska. Å andra sidan borde nämnda värderingssumma ökas med värdet av de områden, som enligt vad förut anförts kunde behöva tilläggas, enligt fortifikationsstyrelsens beräkningar förslagsvis 5,000 kronor. Vidare borde till nyssnämnda värderingssumma läggas dels kostnaderna för inlösen av byggnader, 100,000 kronor, dels, för bestridande av vissa lantmäterikostnader, 90,000 kronor, dels ock, då för förvärven expropriationsförfarande sannolikt till stor del måste anlitas, ej mindre en marginal av 200,000 kronor än även 75,000 kronor för bestridande av expropriations- m. fl. kostnader. Den sammanlagda kostnaden för förvärvet av mark för baracklägren uppginge sålunda till sammanlagt (1,157,060 — 145,413 + 5,000 + 100,000 + 90,000 + 200,000 + 75,000 =) 1,481,647 kronor eller i runt tal 1,500,000 kronor. Fortifikationsstyrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att anvisa sistnämnda belopp såsom reservationsanslag under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, för förvärv av mark för barackläger i Övre Norrland.

Med hänsyn till baracklägrens utförande synes det lämpligt, att den mark, å vilken de äro belägna, av kronan förvärvas med äganderätt. Jag delar alltså den mening, som uttalats av fjolårets riksdagsrevisorer.

*Departementis-
chefen.*

Ehuru jag i princip anser, att expropriation bör tillgripas först om det visar sig omöjligt att träffa frivilliga försäljningsöverenskommelser, vill det synas som om med hänsyn till föreliggande omständigheter — icke minst de enligt lämnad uppgift ofta oklara äganderättsförhållandena — expropriation i detta fall icke kan undvikas. Jag finner därför icke anledning föreligga att i detta fall tillskapa en sådan särskild nämnd för markfrågornas reglering, som enligt ett av mig tidigare framlagt förslag skall ombesörja förutnämnda markförvärv för befästningsanläggningar.

Mot markförvärvens omfattning och de på grundval av föreliggande utredning beräknade kostnaderna synes icke vara något att i huvudsak erinra. I överensstämmelse med fortifikationsstyrelsens förslag beräknar jag sålunda det för ändamålet erforderliga anslaget till 1,500,000 kronor, vilket belopp i likhet med det för markförvärv för befästningsanläggningar anvisade synes böra upptagas på tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. Närmare bestämmelser rörande anslaget disposition torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förvärv av mark för barackläger i Övre Norrland* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 1,500,000 kronor.

[10.] **21 d. Inköp av f. d. Södra marketenteribyggnaden å Kronobergshed, reservationsanslag.** I skrivelse till arméförvaltningens fortifikationsstyrelse den 17 november 1941 har *chefen för Kronobergs regemente* anhållit, att den vid Kronobergshed å kronans mark belägna f. d. Södra marketenteribyggnaden jämte ett tillhörande uthus måtte förvärfvas för regementets räkning och därvid i huvudsak anført följande:

Regementet använde övningsplatsen Kronobergshed i mycket stor utsträckning för bedrivande av övningar. Under nuvarande förhållanden användes den även nästan ständigt som förläggingsplats för beredskapsförband, ofta av en bataljons storlek. För sådan förläggning saknades följande lokaler, nämligen bataljons- och kompaniexpeditioner, lektionsrum, dagrum, marketenterilokal, erforderligt antal befälsrum samt förläggingsutrymme för tjugufem man. Genom det föreslagna förvärvet kunde ifrågavarande behov tillgodoses. De till inköp föreslagna byggnadernas nuvarande ägare hade skriftligen erbjudit regementet byggnaderna för ett pris av 6,000 kronor.

Fortifikationsstyrelsen har i ärendet anført följande:

Värdering av byggnaderna hade verkställts av byggmästaren J. M. Jansson i Växjö. Av därvid den 3 november 1941 upprättat värderingsinstrument framginge, att huvudbyggnaden värderats till 6,200 kronor och uthuset till 300 kronor, att huvudbyggnaden delvis vore i behov av reparation samt att densamma inrymde 2 mindre källarutrymmen, 12 rum, varav 7 med eldstad, 1 kök, 1 hall samt förstuga, garderober och vindskontor. I skrivelse den 3 mars 1942 hade *chefen för Kronobergs regemente* uppgivit, att ändringsarbeten å byggnaderna icke erfordrades samt att nödvändiga reparationer beräknades draga en kostnad av 250 kronor. Fortifikationsstyrelsens domänofficer hade i yttrande den 19 februari 1942 upplyst, att tomten vore utarrenderad på ett år i sänder med tre månaders uppsägning. — *Chefen för första arméfördelningen* hade i yttrande den 19 november 1941 tillstyrkt ifrågavarande förvärv. — Fortifikationsstyrelsen ansåge förvärvandet av ifrågavarande byggnader vara ägnat att på ett efter förhållandena lämpligt sätt lösa Kronobergs regementes mest överhängande förläggingsbehov vid Kronobergshed samt funne det begärda priset, 6,000 kronor, vara förmånligt.

Under åberopande av det anförda hemställde fortifikationsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för inköp av f. d. Södra marketenteribyggnaden å Kronobergshed anvisa ett reservationsanslag av 6,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Av den lämnade redogörelsen framgår, att behov föreligger av utökade lokalutrymmen vid Kronobergshed. Det föreslagna förvärvet synes ägnat att på ett lämpligt sätt tillgodose detta behov. Mot den beräknade kostnaden har jag intet att erinra. Lämpligen bör anslag för ändamålet anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av f. d. Södra marketenteribygnaden å Kronobergshed* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 6,000 kronor.

Marinförvaltningens delfond.

[11.] 25 d. **Vissa byggnadsarbeten m. m. vid Stockholms örlogsstation, reservationsanslag.** Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1941: 221 (punkten 6) anvisade riksdagen (skrivelse nr 360, punkten 6) till ombyggnadsarbeten m. m. vid Stockholms örlogsstation såsom kapitalinvestering i marinförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond å tilläggsstat II för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag av 790,000 kronor.

Marinförvaltningen har i skrivelse den 7 mars 1942, efter framställning i ämnet från *chefen för marinen*, hemställt, att ytterligare medel för byggnadsarbeten vid örlogsvarvet måtte ställas till ämbetsverkets förfogande. I ärendet har ämbetsverket anført i huvudsak följande:

För närvarande föreläge vid örlogsstationen synnerligen allvarliga förläggningssvårigheter, varför ytterligare utrymmen ofrånkomligen måste tillskapas. Enligt normal förläggningsplan kunde i Skeppsholmskasernerna och å logementsfartygen Göta och af Chapman inrymmas 740 man. Hittills hade såsom maximal förläggning räknats med 824 man, men under januari månad innevarande år hade förläggningen å Skeppsholmen måst hopträngas för att rymma 916 man. För att möjliggöra förläggning av stationens manskap hade därutöver vissa ytterlighetsåtgärder måst tillgripas, såsom förläggning i för andra ändamål avsedda lokaler och i under omändring varande byggnader, beviljande av kvarterförläggning i staden för cirka 200 värnpliktiga samt förläggning i en konsthall och vid särskilda tillfällen även i en kasern å Södermalm, vilka åtgärder medförde tidsförluster och stora olägenheter i övrigt.

Härtill komme, att under den närmaste tiden ombyggnadsarbeten vore planerade i två av de tre förläggningskasernerna, varvid dessa till större delen måste utrymmas.

Med anledning av sålunda berörda förläggningssvårigheter hade *chefen för Ostkustens marindistrikt* framhållit det trängande behovet av beredande av ytterligare förläggningstrymmen för minst 200 man och uttalat, att ett uppskov med lokalbehovets tillgodoseende icke kunde ske utan de allvarligaste olägenheter för örlogsstationen.

Ytterligare berördes förläggningsproblemet av den av statens industrikommission uttalade önskvärdheten att genom nedskrotning av det vid Stockholms örlogsstation som logementsfartyg utnyttjade pansarskeppet Göta bereda landets järnindustri ett ytterst önskvärt tillskott av smidesjärnskrot.

Marinförvaltningen underströke angelägenheten av ökade förläggningstrymmen för örlogsstationen och att det av marindistriktschefen angivna omedelbara lokalbehovet snarast möjligt tillgodosåges, oavsett det av 1941 års försvarsutredning förordade forcerandet av örlogsstationens utflyttning. Ämbetsverket tillstyrkte uppförandet av i första hand tvenne baracker för vardera 100 man och beräknade kostnaderna härför till 55,000 kronor för vardera baracken eller tillsammans 110,000 kronor, inklusive värme, vatten, av-

lopp, belysning samt administrationskostnader och oförutsedda utgifter. Barackerna vore avsedda att uppföras av trä och av sådan konstruktion att flyttning underlättades.

Departements-
chefen.

Vid anmälan av propositionen nr 210 till innevarande års riksdag angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter anförde jag, att förläggingsförhållandena vid Stockholms örlogsstation vore mycket bekymmersamma. Med hänsyn till vad jag i annat sammanhang yttrat beträffande örlogsstationens förflyttning kunde jag emellertid icke förorda, att några ytterligare byggnader av mera permanent natur uppfördes å Skeppsholmen.

På grund av förläggingsförhållandenas beskaffenhet och det läge, vari frågan om örlogsstationens förflyttning befinner sig har jag intet att erinra mot att provisoriska åtgärder nu vidtagas för förbättrande av förläggingsförhållandena. Uppförandet av två flyttbara barackbyggnader enligt marinförvaltningens förslag synes vara en ur alla synpunkter praktisk åtgärd för avhjälpande av de mest överhängande svårigheterna.

Mot de föreslagna kostnaderna torde anledning till erinran icke föreligga; dock bör, innan medlen disponeras, 1940 års militära byggnadsutredning beredas tillfälle att granska ritningar och slutliga kostnadsberäkningar.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten m. m. vid Stockholms örlogsstation* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 110,000 kronor.

[12.] **32. Ytterligare medel för befälsbostäder i Fårösund, reservationsanslag.** Efter förslag av Kungl. Maj:t (propositionen 1941:222, punkten 2) medgav riksdagen (skrivelse nr 304, punkten 2), att ett belopp av 520,000 kronor finge för budgetåret 1941/42 anvisas för uppförande av befälsbostäder i Fårösund.

I skrivelse den 6 februari 1942 har *marinförvaltningen* anmält behov av tilläggsanslag för färdigställande av ifrågavarande befälsbostäder och därvid anført, bland annat, följande:

Det anvisade anslaget av 520,000 kronor vore beräknat enligt följande uppställning:

Byggnadskostnader	kronor 396,300
Elektriska ledningar	» 19,300
Värme- och sanitära anläggningar	» 55,400
Servisledningar för vatten och avlopp	» 9,000
Markinköp, stängsel och plauering	» 40,000

Summa kronor 520,000

Efter att i olika repriser hava infortrat anbud avseende byggnadsarbetena hade ämbetsverket slutligen lyckats erhålla ett anbud, som med endast 200 kronor överskridit det beräknade beloppet. Från byggnadsentreprenaden hade undantagits leverans av tapeter, som marinförvaltningen ansett sig kunna anskaffa till förmånligare pris än byggnadsentreprenören. Av samma skäl hade även uteslutits spisar och kylskåp. Vid sedermera verkställd anbuds-

infordran å värmeinstallation, sanitära anordningar och ventilation hade vid anbudsprövningen befunnits, att de lägsta och för kronan förmånligaste anbudena tillsammans löde å 66,589 kronor, d. v. s. i runt tal 11,000 kronor mer än det för ändamålet i byggnadsanslaget ingående beloppet 55,400 kronor. Efter utredning angående tänkbara förenklingar i installationsprogrammet hade befunnits, att dessa skulle medföra endast mycket obetydlig kostnadsminskning men en väsentlig olägenhet för bostadsinnehavarna. Ämbetsverket hade därför antagit anbudet och därvid räknat med att kunna täcka det överskjutande beloppet, cirka 11,000 kronor, av det till markinköp, stängsel och planeringar avsedda beloppet, 40,000 kronor. Av sistnämnda summa vore kostnaderna för markförvärvet, cirka 20,000 kronor, ofrånkomliga, varemot stängsel och planeringar tills vidare borde kunna uppskjutas för att möjliggöra utförande av de viktigaste arbetena.

För byggnadernas förseende med elektrisk belysning inginge i kostnadsförslaget ett belopp av 19,300 kronor. Anbudsinfordran hade givit som resultat ett godtagbart anbud å 18,275 kronor för samtliga invändiga installationer, vilket anbud av marinförvaltningen antagits.

De fyra huvudgrupperna: byggnadsarbeten, värme- och sanitära installationer (invändiga), elektrifieringsarbeten (invändiga) samt markförvärv vore sålunda beslutade och kostnaderna disponerade, tillsammans uppgående till 514,316 kronor, varav 12,952 kronor utgjorde ersättningar till konsulterande ingenjörfirmor m. fl. samt kontrollkostnader.

Byggnaderna som sådana kunde således i huvudsak färdigställas inom ramen av byggnadsanslaget men kunde icke tagas i bruk i avsaknad av tapeter och spisar samt utvändiga ledningar för vatten, avlopp och elektricitet.

Ytterligare medel erfordrades för följande ändamål:

1. *Yttre ledningar för vatten och avlopp.* För detta ändamål hade i kostnadsförslaget upptagits ett belopp av 9,000 kronor. Detta belopp hade efter utredning på platsen visat sig vara otillräckligt. Verkställda detaljberäkningar slutade på ett belopp av 32,000 kronor. Härtill komme kostnader för rätten att ansluta avloppsledningarna till samhällets ledningsnät, beräknade efter 3 procent å totalkostnaden för hela byggnadsprogrammet eller i runt tal 19,000 kronor.

2. *Yttre ledningar för belysningsström.* Enligt underhandsanbud beräknades dessa uppgå till sammanlagt 7,600 kronor.

3. *Anskaffning av tapeter, kylskåp och spisar.* Kostnaderna beräknades till 17,600 kronor.

4. *Stängsel och planeringar.* Det för ändamålet i det ursprungliga kostnadsförslaget ingående beloppet (40,000 — kostnaden för markförvärv cirka 20,000 =) cirka 20,000 kronor vore som tidigare nämnts disponerat för täckning av överskjutande kostnader å värmeinstallation m. m. Ämbetsverket ansåge emellertid att förhållandena på platsen motiverade vissa planeringsarbeten och beräknade kostnaderna härför till i första hand 30,000 kronor.

5. *Prisstegringar.* På grund av anbudsreservation, framställd av byggnadsentreprenören, vore denne berättigad utfä ett tillägg till entreprenadsumman i huvudsak beroende på den senaste indexstegringens inverkan på arbetslönerna. Detta tillägg hade marinförvaltningen beräknat till i runt tal 5,000 kronor.

6. *Administration.* Vad slutligen beträffade marinförvaltningens administrationskostnader för byggnadsprogrammets genomförande (utgörande avlöningar till personal å arkitekt- och värmekontoren i marinförvaltningen, ersättningar till konsulterande ingenjörfirmor för vissa tekniska konstruktionsdetaljer, kostnader för expenser, kontroll och besiktningar m. m. samt oförutsedda utgifter) inginge i det meromnämnda kostnadsförslaget ej något särskilt belopp härför, utan voro sådana kostnader inbegripna i kostnadsförslagets

delposter. Efter en beräkningsgrund av 6 procent å de direkta anläggningskostnaderna, cirka 600,000 kronor, erfordrades till täckande av dessa administrationskostnader och oförutsedda utgifter cirka 36,000 kronor.

För bestridande av kostnader för brådskande yttre ledningar för vatten och avlopp, vartill medel enligt ovan saknades, hade marinförvaltningen disponerat 32,000 kronor å förskottstitel.

I anslutning till vad sålunda anförts och under hänvisning till en för ändamålet uppgjord tablå dels över av ämbetsverket föreslagen medelsdisposition, dels ock över de hittills havda verkliga kostnaderna, av vilken tablå framginge att för byggnadernas färdigställande i enlighet med ämbetsverkets förslag ytterligare 128,564 kronor erfordrades, vilket belopp av ämbetsverket avrundats till 128,000 kronor, har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för befälsbostäder i Fårösund anvisa sistnämnda belopp.

Över marinförvaltningens framställning har 1940 års militära byggnadsutredning den 23 mars 1942 avgivit utlåtande och därvid anført följande:

I yttrande den 20 juni 1941 hade byggnadsutredningen tillstyrkt att för uppförande av ifrågakvarande befälsbostäder finge disponeras högst 480,000 kronor, oberäknat det belopp, som erfordrades för marklösen, planering och stängsel.

Sedermera hade Kungl. Maj:t genom brev den 4 juli 1941 fastställt situationplaner och huvudritningar till ovannämnda befälsbostäder att i huvudsak lända till efterrättelse samt medgivit, att marinförvaltningen finge för ifrågakvarande ändamål disponera ett belopp av högst 520,000 kronor att utgå av det av riksdagen för budgetåret 1941/42 såsom kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond, till befälsbostäder i Fårösund anvisade reservationsanslaget å samma belopp.

Enligt remisshandlingarna skulle kostnaderna emellertid uppgå till 598,564 kronor oberäknat marklösen m. m., för vilket ändamål nu beräknades 50,000 kronor i stället för tidigare 40,000 kronor. Skillnaden mellan de nu uppgivna kostnaderna och det till marinförvaltningens förfogande ställda beloppet utgjorde 128,564 kronor, vilket belopp av marinförvaltningen avrundats till 128,000 kronor.

Enligt remisshandlingarna uppginge byggnadskostnaderna till 414,100 kronor i stället för förut beräknade 396,300 kronor. En brist skulle alltså föreligga å 17,800 kronor, varav 17,600 kronor beräknades åtgå för anskaffning av tapeter, kylskåp och spisar. Enligt under hand lämnade uppgifter beräknades kostnaderna för kylskåp till 7,500 kronor. De upptagna kostnaderna föranledde i och för sig ingen erinran.

Den 4 april 1941 hade byggnadsutredningen avgivit yttrande angående vattenförsörjningen vid Gotlands kustartillerikår och Fårösunds flygstation. Enligt i detta yttrande avhandlat förslag skulle en huvudledning dragas genom kasernområdet till officersbostäderna. Härvid åsyftades emellertid tidigare uppförda bostäder. Enligt vad nu uppgivits, hade de i remisshandlingarna avsedda bostäderna givits en sådan placering, att för dessa längre ledningsdragningar blivit erforderliga. Arbetena utfördes i anslutning till övriga arbeten för ordnandet av kustartillerikårens vattenförsörjning. Med anledning härav och sedan upplysts, att kostnaderna för enbart schaktning och återfyllning av rörgravar uppginge till omkring 14,000 kronor, hade utredningen intet att erinra mot de upptagna kostnaderna för servisledning för vatten och avlopp.

Med hänsyn till de kraftigt stegrade övriga kostnaderna syntes det bliva nödvändigt att inskränka planeringsarbetena till vad som kunde anses ound-

gängligen erforderligt och torde ytterligare medel därför icke anvisas för detta ändamål. Härigenom vunnes en nedskärning av kostnaderna med 10,000 kronor.

I administrationskostnaderna inräknat arvode för konstruktionsritningar m. m. syntes med hänsyn till bland annat konstruktionernas likartade utformning vara väl högt upptaget. Även i övrigt torde beloppet vara för högt beräknat och borde kunna sänkas med 8,000 kronor.

Det till följd av ökade material- och arbetskostnader upptagna beloppet 5,000 kronor torde endast omfatta huvudentreprenörens förbehåll om tillägg för sådan indexhöjning. För att möta liknande krav från övriga entreprenörer syntes posten böra höjas med 5,000 kronor till 10,000 kronor.

Kostnaderna för anknnytning till samhällets avloppsnät hade beräknats till 3 procent av summan av övriga kostnader. Enligt avtal mellan marinförvaltningen och kommunen torde emellertid anslutningskostnaderna böra beräknas till 3 procent av byggnadernas blivande taxeringsvärde, varför posten borde kunna något reduceras, förslagsvis med 3,500 kronor.

Om vad utredningen ovan anfört iakttoges, skulle merkostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag kunna begränsas till (128,000 — 10,000 — 8,000 + 5,000 — 3,500 =) 111,500 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts har byggnadsutredningen tillstyrkt äskande av ett belopp av 111,500 kronor för färdigställande av under uppförande varande sju befälsbostadsbyggnader i Färösund. Två av utredningsmännen hava såsom sin mening framhållit, att ur besparingssynpunkt installation av kylskåp icke borde äga rum i dessa bostadshus av villatyp med lätt tillgängliga matkällare. Härigenom kunde tilläggsanslaget sänkas med ytterligare 7,500 kronor till 104,000 kronor.

Då ifrågavarande byggnader böra med det snaraste färdigställas, vill jag icke motsätta mig, att erforderligt tilläggsanslag ställes till förfogande. Vid anslagets beräkning finner jag mig dock böra biträda byggnadsutredningens förslag men vill härutöver — i likhet med minoriteten inom utredningen — föreslå, att den ifrågasatta installationen av kylskåp i lägenheterna ställes på framtiden. Erforderliga medel, tillhopa 104,000 kronor, torde böra anvisas såsom anslag å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår.

Departements-
chefen.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ytterligare medel för befälsbostäder i Färösund* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 104,000 kronor.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

K. G. Linden.